

Zemřel Jožka Kratochvíl

Folklorní veřejnost se ve čtvrtek 30.ledna v poledne v brněnském krematoriu rozloučí s muzikantem tělem i duší Jožkou Kratochvílem, který zemřel náhle 24.ledna ve věku 78 let. V brněnské cimbálové muzice Javorník střídavě hrával na violu, cimbál a kontrabas. Byl jejím manažerem a vedoucím hudební agentury.

V útulném bytě v Průchodní ulici, z jehož oken je vidět historická Stará radnice, obdivovali návštěvníci Jožkovu bohatou sbírku hudebních nástrojů. Rád zdůrazňoval, že „všechny jsou použitelné a tedy hratelné“. Hrával na nich ve folklorních souborech Slatiňan, Břeclavan, v brněnském Slováckém i Valašském krúžku, resp. s Brněnskými gajdoši. Osvědčily se při koncertech a nahrávkách Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů a rovněž v inscenacích činohry brněnského Národního divadla. Pro mnohé se našlo uplatnění samozřejmě i v Javorníku. Co by to bylo za muzikanta, kdyby neměl doma klavír! Jožka měl Petrof. A také cimbál Primas a cimbál „břuchál“ od kozlovického Vladimíra Holiše, Janečkovy chodské dudy, Havlíčkovy moravské a Pokorného hornácké gajdy by mu mohla závidět i taková legenda jako dudačka a flétnistka Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů Růžena Kučerová. Rozhlížel jsem se a viděl nejen housle, violu, žlobčoky z Liptova, brač, basičku z Lipova, fujary z Detvy, pastýřské trúby, vizovickou kobzu, mnoho píšťal, citeru a grumle z Německa, famfrnoch, zvonky a různé hudební hračky. Celá tato kolekce byla v roce 2005 vystavena v Muzeu Jana Ámose Komenského v Uherském Brodu. V Brně se pohřichu nenašly prostor ani vůle tuto sbírku prezentovat. A tak se stalo, že v roce 2011 Jožka kolekci více než dvou desítek jedinečných hudebních nástrojů uherskobrodskému muzeu daroval.

Jožka Kratochvíl přišel na svět 28.srpna 1935 v brněnské Šilhanově porodnici. Za druhé světové války, v období heydrichiády, byl „uklizen“ do bezpečí ke strýci v Lanžhotě, protože rodině hrozila perzekuce. Tam začal vnímat život podlužácké vesnice, avšak na několik roků byla přerušena tvrdá výchova v klavírní hře u prof. Karla Hradila. Po válce ještě nějaký čas pokračoval, ale na konzervatoř už to nebylo. Záhy pak s kamarády dospěl k názoru, že zpívat lidové písničky s harmonikou není to pravé. Začali obdivovat cimbál. Ale kdo v roce 1950 viděl v Brně cimbál? Postavíme si cimbál sami! Bylo to jejich mladistvé poblouznění. Struny použili kytarové a mandolinové. Basu si pořídili za výdělek na několika nedělních brigádách v První brněnské strojárně. Amatérsky vyrobený cimbálek strunové napětí dlouho nevydržel. Stalo se však, že jeden cikánský muzikant rád vyměnil svůj starý rozpadající se cimbál za třílampový radiopřijímač Tesla. Muzika měla svůj cimbál značky Schunda. Ale kdo na něj bude hrát? Usoudili, že když Jožka umí na klavír i na harmoniku, proč by se nemohl naučit hrát i na cimbál. A tak se stalo. Naučil se.

V závodním klubu brněnské Zbrojovky se zrodil převelický soubor. Tvořily ho slovácký, valašský a slovenský soubor, velký pěvecký sbor, estrádní orchestr a také cimbálová muzika. Ta nebyla ledajaká. V Brně studovalo několik muzikantů z proslulého Hradišťanu. Ti s židenickými kluky vytvořili na tu dobu velice kvalitní muziku. Primášem byl Jaroslav Čech. „Ten mě vyučil na cimbál. Byla to náročná škola. Vychovával nás pěkně smyčcem po hlavě. Ale zato jsme věděli, co je to kvintový a kvartový kruh“, svěřoval se mi Jožka krátce před svými pětasedmdesátinami.

Následovala vojna. Bez cimbálu, zato s dudami. Na Chodsku, od Domažlic po Bělou nad Radbuzou. V Horšovském Týně se Jožka seznámil s pracovníkem Městského kulturního střediska, které vlastnilo Konrádyho dudy. Jožka pod vedením tohoto člověka, jmenoval se Karel Menza, začal cvičit a posléze hrát. Bylo to náročné.

Z vojny se vrátil s podlomeným zdravím. V rekonvalescenci navštěvoval brněnské spolky, hrál v muzikách Slováckého i Valašského krúžku, vedl muziku souboru Slatiňan. Primáš Břeclavanu Jožka Kobzík získal Jožku Kratochvíla do muziky jako hráče na gajdy. Z výpomoci se stala čtrnáctiletá spolupráce, v jejímž rámci se uplatnil také jako violový kontráš a basista. Následovalo hraní v muzice Brněňští gajdoši. S Emanuelem Kuksou, Vladimírem Melounem, Otakarem Pokorným a později i s Oldřichem Kiliánem zažil období toho nejčistšího muzicírování svého života.

V roce 1968 spojil svůj život s cimbálovou muzikou souboru Javorník, která měla před sebou ty nejvyšší cíle. „Jak už to bývá, něco se splnilo, něco ne“, poctivě přiznával Jožka Kratochvíl.

Podaly se nahrávky v rozhlasu, byly televize, gramodesky, zahraniční zájezdy. Po listopadu 1989 však nastal útlum, zanikl zřizovatel souboru Klub školství a vědy Bedřicha Václavka. Někteří muzikanti zvolili vlastní podnikatelské cíle. Na druhé straně bohatý sponzor Veletrhy Brno poskytl příležitost prezentovat cimbálové muzice Javorník lidové umění na veletržních akcích doma i v zahraničí. „Stará“ cimbálovka Javorník s primášem Rudolfem Sídlem, která se v roce 1990 stala samostatným právním subjektem s honosným názvem Cimbálová muzika „Javorník-Brno“, hraje především pro radost a potěšení své, svých příznivců a přátel. Má i nadále své obdivovatele. Po Sídlově smrti se stal primášem Pavel Navrátil. Muzika ráda přijímala pozvání do zahraničí. Navštívila Nizozemsko, Velkou Británii, Francii, Švýcarsko, Rakousko a Portugalsko. Cestovala rovněž do Kazachstánu, Litvy, Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, Slovinska, Srbska, Bulharska a Ruska. Hrála v mnoha ruských městech, dokonce až za Bajkalským jezerem, v Irkutsku.

Jožka, vzděláním chemik, pracoval 14 roků v laboratoři n.p. Slatina, dvě desetiletí ve Výzkumném ústavu geologického inženýrství a nakonec se stal technickým úředníkem Nejvyššího soudu. Co něm ještě prozradit? Třeba, že s manželkou vyšivali hornácké a kopaničářské kroje a přitom poslouchali dobrou muziku. Emeritní rozhlasový hudební redaktor Jaromír Nečas o něm svého času napsal: „Lidová jízlivost prací, že když Američan Armstrong poprvé přistál na Měsíci a vycházel z modulu, pod schůdky v měsíčním prachu už stálo Jožka s violou a hrál mu na přivítanou“.

Až půjdu na Zelný trh, v Průchodní ulici se už na kus řeči nezastavím ...

Bohumil Hlaváček